

72.

könyv
könyvtár
könyvtáros

2002
március

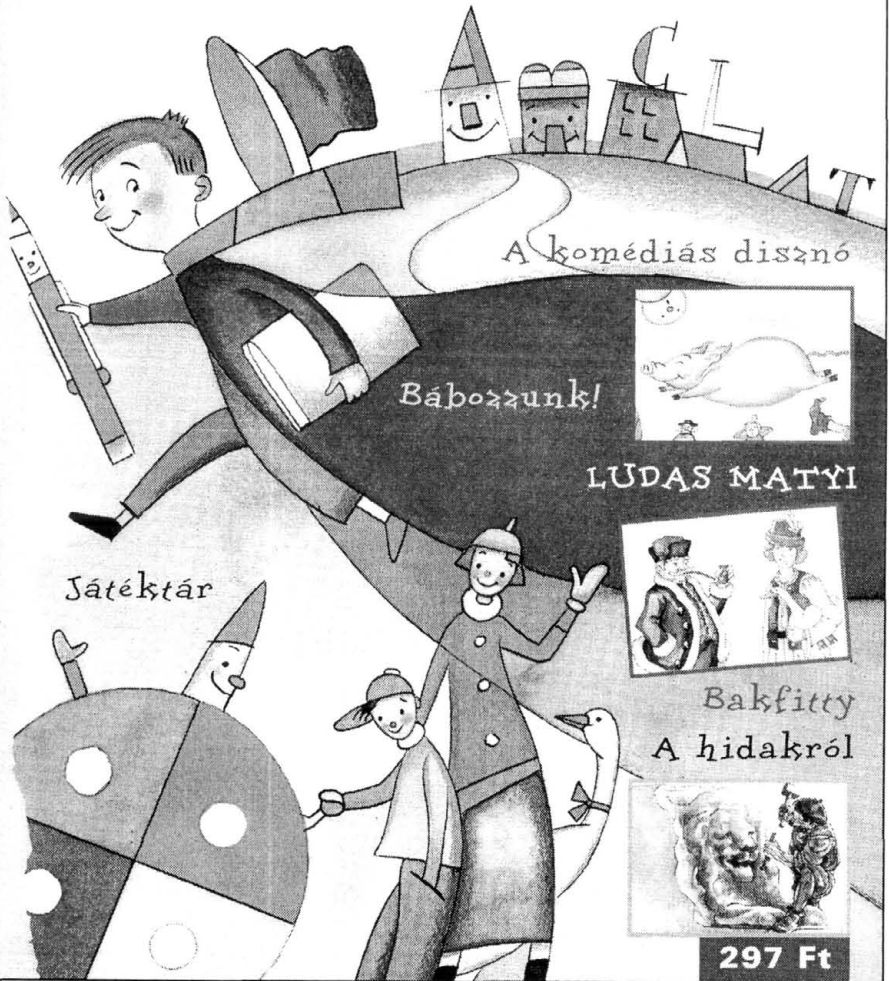

613 M. 822

A magyar mesekultúra és gyermekirodalom lapja, 3-9 évesek számára

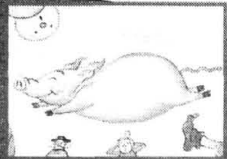

Gáboronias

A komédiás disznó

Bábozzunk!

LÚDAS MATYI

Bakfitty
A hidakról

297 Ft

2001. november, I. évfolyam, 3. szám

Játéktár

KÖNYV, KÖNYVTÁR, KÖNYVTÁROS

11. évfolyam 3. szám

2002. március

Tartalom

Könyvtárpolitika

- Az Országos Könyvtári Kuratórium beszámolt 2001. évi munkájáról Rockenbauer Zoltánnak, a Nemzeti Kulturális Örökség miniszterének 3
- Modern könyvtárrá válik a nemzeti könyvtár. Beszélgetés Monok István főigazgatóval 4
- Biczák Péter:** Néhány gondolat a Magyar Könyvtárosok Egyesületének tagdíjreformjáról 9

Fórum

- Kocsy Anikó:** Forgó bácsi, Benedek apó meg a többiek. A gyermek- és ifjúsági lapokról röviden 11
- Bácsvári Anna:** Gyorsfénykép a gyermek- és ifjúsági lapokról az Olvasás Évében 21
- Nagy Attila:** Szövegértés és periodikaolvasás középiskolásainknál 33

Műhelykérdések

- Sándori Zsuzsanna:** Mi a tudásmenedzsment? (II. rész) 38
- Bakonyi Géza:** Tájékoztató a MOKKA-projekt OSZK-ba kerüléséről 48

Könyv

- Futala Tibor:** Visszaemlékezés egy megcsonkított VKM-pályafutásra 52
- Pogány György:** Egyetemes könyv- és könyvtártörténeti szöveggyűjtemény 54

- Hírek a Könyvtári Intézetből..... 58

From the contents

- Annual report of the National Library Board to the Minister of Cultural Heritage, 2001 (3);
The national library to become a modern library. Talk with the Director-General, István Monok (4);
Forum on children's journals (essays by *Anikó Kocsy*, *Anna Bácsvári* and *Attila Nagy*) (11)

Cikkeink szerzői

Bácsvári Anna, az OSZK munkatársa; *Bakonyi Géza*, a MOKKA projektmenedzserre; *Biczák Péter*, a Pest Megyei Könyvtár igazgatója; *Futala Tibor*, az OMK ny. igazgatója; *Kocsy Anikó*, az OSZK osztályvezető-helyettese; *Nagy Attila*, a Könyvtári Intézet munkatársa; *Pogány György*, az ELTE oktatója; *Sándori Zsuzsanna*, a Richter Gedeon Rt. műszaki könyvtárának munkatársa

Szerkesztőbizottság:

Biczák Péter (elnök)

**Borostyániné Rákóczi Mária, Kenyéri Kornélia,
Poprády Géza, dr. Tóth Elek**

Szerkesztik:

Győri Erzsébet, Sz. Nagy Lajos, Vajda Kornél

A szerkesztőség címe: 1827 Budapest, I. Budavári Palota F épület – Telefon: 224-3791

Közreadja: az Informatikai és Könyvtári Szövetség, a Könyvtári Intézet, a Magyar Könyvtárosok Egyesülete, a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma

Felelős kiadó: **Dippold Péter**, a Könyvtári Intézet igazgatója

Technikai szerkesztő: **Korpás István**

Nyomta az AKAPRINT Nyomdaipari Kft., Budapest

Felelős vezető: **Freier László**

Terjedelem: 5,7 A/5 kiadói ív.

Lapunk megjelenését támogatta a
Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma
Nemzeti Kulturális Alapprogram

Terjeszti a Könyvtári Intézet
Előfizetési díj 1 évre 3600 forint. Egy szám ára 300 forint
HU-ISSN 1216-6804

Az Országos Könyvtári Kuratórium beszámolt 2001. évi munkájáról Rockenbauer Zoltánnak, a Nemzeti Kulturális Örökség miniszterének

Rockenbauer Zoltán dolgozószobájában fogadta 2002. január 30-án az Országos Széchényi Könyvtár és az Országos Könyvtári Kuratórium (a továbbiakban: Kuratórium) vezetőit. A megbeszélésen jelen volt *Ferencz I. Szabolcs* kabinetfőnök, *Ecsedy István* helyettes államtitkár, *Skaliczki Judit* osztályvezető. Az Országos Széchényi Könyvtárat *Monok István* főigazgató, a Kuratóriumot *Redl Károly* titkár képviselte.

Rockenbauer Zoltán felkérésének megfelelően a Kuratórium fő feladata a 2001. évben az Országos Széchényi Könyvtár (OSZK) stratégiai munkatervének elkészítése volt. A stratégia elkészült, a Kuratórium három ülésén részletes szakmai vitában tárgyalta, alakította a dokumentumot. A stratégia prioritása a gyűjteményszervezési program, kiemelt cél pedig a telematikai program és a beruházási program megvalósítása. A Kuratórium a végzett munkáról és a konkrét javaslatokról szóló írásos jelentését az ülést megelőzően benyújtotta. Monok István és Redl Károly rövid szóbeli kiegészítésükben elmondták, hogy az elkészült stratégiai munkaterv összhangban van a nemzetközi élvonalhoz tartozó könyvtárak hasonló dokumentumaiban megfogalmazott elképzelésekkel. A kitűzött célok megfelelnek a hazai és nemzetközi elvárásoknak.

Rockenbauer Zoltán az írásban benyújtott jelentéshez és a szóbeli beszámolóhoz kapcsolódva számos kérdést tett fel. Kérdései érintették az OSZK általános helyzetét, költségvetését, a gyűjteményszervezési program részleteit, a telematikai fejlesztés állapotát, a beruházási programot. Az OSZK elhelyezési körülményeinek tárgyalása kapcsán részletes tájékoztatást kért a mélyraktár építésének helyzetéről, a könyvtár stratégiai fejlesztésének lehetséges beruházási alternatíváiról. Kérte az ehhez kapcsolódó műszaki dokumentációk elkészítését. Ferencz I. Szabolcs felhívta a figyelmet a gyűjteményszervezési program fontosságára, különös tekintettel a határon túli magyar folyóiratok beszerzésére, a Kárpát-medence magyar könyvtárainak magyarországi dokumentumokkal való ellátására.

Rockenbauer Zoltán kijelentette, hogy a nemzeti kulturális intézmények sorában kiemelt figyelmet kíván szentelni az OSZK fejlesztésének. Támogatva a Kuratórium javaslatait írásos előterjesztést kért a stratégiai fejlesztésekkel kapcsolatos költségvetési igényekről.

Redl Károly – megköszönve a Kuratórium munkájának miniszteri támogatását – utalt arra, hogy a 2000. évi jelentésükben megfogalmazott javaslataik megvalósítását az elmúlt év során a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma kiemelten kezelte.

Modern könyvtárrá válik a nemzeti könyvtár

Beszélgetés Monok István főigazgatóval

– *Az Országos Könyvtári Kuratórium 2001. évi fő feladata – a miniszter felkérésének megfelelően – az OSZK stratégiai munkatervének elkészíttetése, megvitatása, kialakítása volt. A jelentésből következtethetően ezt a tervet a grémium elfogadta. Mint ugyancsak a jelentésben olvasható, „az elkészült stratégiai munkaterv összhangban van a nemzetközi élvonalhoz tartozó könyvtárak hasonló dokumentumaiban megfogalmazott elképzelésekkel. A kitűzött célok megfelelnek a hazai és nemzetközi elvárásoknak”. Hogyan foglalná össze ennek a stratégiai tervnek a lényegét, a „főcsapás” irányait, módzatait?*

– A 2001. év hosszan tartó feladata volt a stratégiai terv elkészítése. Természetesen elkészült a terv, kialakítottuk a rövid-, közép- és hosszútávra érvényes jövőképet, sőt elkészítettük a hozzá tartozó költségvetéseket is. Első pillantásra ez nem tűnt olyan bonyolultnak. Én magam leültem, és megírtam egy rövid anyagot, amit a kuratórium ugyan nagy tetszéssel fogadott, ám azt a véleményt alakította ki, hogy mindezt részletesen, konkrét feladatokra lebontva kell összefoglalni, kidolgozni. Így azután olyan munka indult meg, amelyben a könyvtár összes osztálya részt vett, valamennyi részleg együttesen alakította ki a tervet. Bátran állíthatom tehát, hogy ez a stratégiai terv összhangban áll a könyvtár szakmai közvéleményével, szakmai koncepcióival. Nos, miben modern ez a stratégiai terv, milyen új irányokat szab meg? A stratégiai tervezésnek természetesen az a feladata, hogy az adott lehetőségek keretei közt szabja meg a feladatokat és a prioritásokat. Nagyon szeretném persze, ha – sok más nemzeti könyvtárhoz, elsősorban talán az osztrák nemzeti könyvtárhoz hasonlatosan – beérhetnénk egy szűkített tervvel is. Az osztrák nemzeti könyvtár esetében ez például azt jelenti, hogy az intézmény kap öt évre egy jelentős összeget, és azt a feladatot, hogy összes nyilvántartását, katalógusát (stb.) vigye a hálóra. Ez a feladata, ez a prioritás. És ennek következtében én hiába fordulok az osztrák nemzeti könyvtárhoz, hogy digitalizálják – a mi Corvina-digitalizálási programunk értelmében – az adott Corvina-korpuszt, az igazgatónő azt válaszolja, hogy közöljem vele a bankszámlaszámot, amelyről összegeket hívhat le, ő majd megbíz cégeket a feladat megvalósításával. A saját költségvetésből erre egyetlen fillért sem áldozhat mindaddig, amíg a saját stratégiai tervét nem teljesítette. Magyarországon nem ilyen egyszerű a helyzet, itt kissé másként történnek a dolgok. Nekem meg kell mondanom, hogy mit szeretnék, ezt meg kell pontosan terveznem a költségvetés szintjén is, ezek után kerül sor arra, hogy közlik velem, mennyi pénz áll rendelkezésre, a többi pályázati forrásból kell megvalósítanom.

Ehhez képest kellett nekünk kialakítani a stratégiai tervet, meghatározni a hangsúlyokat és a prioritásokat. Úgy döntöttünk, hogy a *legfontosabb a gyűjtemény-*

építés. A gyűjteményépítési tervek folytatása, az ezen a területen mutatkozó hiányok pótlása. Érthető ez. A nemzeti könyvtár nem helyettesítheti a dokumentumokat információval. Minden más könyvtár megteheti ezt, a nemzeti könyvtár nem. A nemzeti könyvtár gyarapításra fordítható összege jelen pillanatban alig több, mint egy kisvárosi könyvtaré. Ez pedig akkor is elfogadhatatlan, ha tudjuk, hogy a magyar dokumentumok csaknem száz százaléka köteles példányként jut el a nemzeti könyvtárba. Ez a helyzet bizonyosan nem tartható. Ez a terület igen csak eszközhiányos, és éppen ezért kell a szakmai munkában éppen ezt a területet megerősíteni, előtérbe helyezni. Meg kell erősíteni a köteleesszolgáltatást, a feldolgozás folyamatát olyanná kell tenni, hogy aktívan, intenzíven tudja segíteni a gyűjteményszervezési munkát. Tehát nem egyszerűen anyagi kérdésről van szó, hanem a gyűjtemény köré épülő munkafolyamatok átszervezéséről is. Hangsúlyoznám, és ez már a nemzeti könyvtár modernizálásával, modernné alakításával függ össze, hogy a stratégiai terv konkrét lépéseket fogalmaz meg arra nézve, miként lehet az on-line dokumentumokat, illetve az elektronikus dokumentumokat úgy beilleszteni a nemzeti könyvtár gyűjteményébe, hogy azok ne idegen test legyenek, hanem szerves, organikus részei a nemzeti könyvtár gyűjteményének, bekerüljenek a nemzeti bibliográfiai nyilvántartásba, a nemzeti könyvtár szolgáltatási rendjébe, rendszerébe, és ott, ahol ez jogilag keresztülvihető, az internetes megjelenítésbe is. És éppen ez teszi modernné a könyvtárat, a gyűjteményszervezési programot.

Van két idevonható terület, ahol nagyon határozottan szeretnénk előrelépni. Az egyik az audiovizuális dokumentumoké, a másik a fotóké. Külön programot foglalkozik a nemzeti könyvtár fotótárának a kialakításával. Ennek alapja a ma már létező jelenkori fotóművészeti gyűjtemény. Ezt szeretnénk úgy fejleszteni, hogy a különböző tárhelyekben (a kéziratárban, a színháztörténeti tárhelyben stb.) található fotókat kiemeljük (egy-egy másolat maradna a helyükön), és egy egységes feldolgozási rendszerbe, valamint a digitalizálási programba illesztjük bele. A filmek tekintetében természetesen függünk a Nemzeti Audiovizuális Archívumtól, annak megalakulásától, de mi ebben a kérdésben az előremenekülést választottuk. 2000. december 28-ától nonstop öt televíziós csatorna műsorát rögzítjük, 2001. december 28-ától pedig minden nap DVD-re írjuk az öt csatorna összes hírműsorát. Ellátjuk őket a minimális metaadatokkal, hogy ténylegesen szolgáltathatók legyenek. Az ilyen jellegű fejlesztés a stratégiai cél.

A modern könyvtárrá válás programja leghatározottabban a telematikai stratégiai programban fogalmazódott meg. Ennek természetesen több aspektusa, lényegi eleme van. Az egyik az *eszköztárban megerősített nemzeti könyvtár*. Pontosan kiszámítottuk, hány darab számítógép, milyen vonalak, milyen végpontok, milyen kiegészítő eszközök, a szolgáltatásban milyen szerverek szükségesek ehhez. Összesen 123 millió forintos beruházást igényel ez a terv, tehát nemzeti könyvtári léptékben igen kis összegről van szó. Az informatikai kormánybiztosság – reményeink szerint – ezt az összeget már az idén biztosítani fogja. Ez az első lépés, erre van szükség ahhoz, hogy a könyvtár modernizációját fel tudjuk gyorsítani. A másik kulcselem a nemzeti könyvtár katalógusainak retrokonverziója. Az informatikai kormánybiztossághoz benyújtott pályázatunk nyert, kidolgozhatjuk hát ezen a területen is a részleteket. Már a 2002. évben egy nagyobb mennyiséget konvertálunk, három éven belül a könyvek retrokonverziója elkészül. Ezt követi

majd – természetesen – a többi nyilvántartásunk hálóra kerülése, jelenlegi terveink szerint 2008-ig az összes nyilvántartás hálóra kerül. Becsléseink szerint az 1–1,1 milliárd forintba kerül, ami, bármily nagy számnak tűnik is, lényegében kicsiny összeg, ha – mondjuk – az osztrák nemzeti könyvtárával vetjük össze, ahol az éves költségvetés csak erre a célra 2 milliárd forint. Nálunk ez még mindig sokkal olcsóbb. És – elárulhatom – az osztrák nemzeti könyvtár katalógusát is itt, Budapesten konvertálják.

A modernizáció keretében gondoltuk át a Magyar Elektronikus Könyvtár helyét, szerepét is. Itt két véglet közt kellett megtalálnunk a helyes fölállást. Mert az is elképzelhetetlen, hogy az elektronikus könyvtár a nemzeti könyvtárnak csak egy osztálya, ám az is, hogy az OSZK válik a Magyar Elektronikus Könyvtárrá. A stratégiai terv azt mondja ki, hogy a nemzeti könyvtár valamennyi osztályának vannak feladatai, amelyek összefüggenek az elektronikus dokumentumokkal, illetve az interneten való munkálkodással. Egy egyszerű példa: az elektronikus kottakiadásokkal való foglalkozás a zeneműtár dolga. E tárnak a feladata ezeknek a kottáknak a felderítése, a nyilvántartása, az idementése, a gondozása. Ők fogják ellátni a megfelelő metaadatokkal is, amelyek alkalmassá teszik a dokumentumot arra, hogy belekerüljön a nemzeti bibliográfiába. Ettől kezdve azonban az elektronikus könyvtár „kezeli” a dokumentumot, valamilyen formában ő fogja karbantartani. Hisz a dokumentumokat tovább kell változtatni, különben 15 év múlva olvashatatlanná válnak, szolgáltathatatlanná. Nem lehet elvárni a táraktól, hogy mindegyikük felkészüljön erre a feladatra, az egységes formátumba való konverzióra, az állandó karbantartásra stb. Ez már az elektronikus könyvtár feladata. Neki kell intraneten, majd interneten is szolgáltatnia a hálózaton elérhető folyóiratokat, periodikusan megjelenő kiadványokat. Ezek gyűjtésére és gondozására vonatkozik az ideai telematikai pályázat is. Persze a kötelespéldány-szolgáltatásnak is megvannak az idevonható feladatai. Tudnia kell az elektronikus, on-line folyóiratokról, reklamálnia kell a kiadóknál, be kell gyűjtenie azokat a nemzeti könyvtár szerverére, fel is kell azokat dolgozni ugyanúgy, ahogy a papíralapú dokumentumokat stb. A tárolási, szolgáltatási és állományvédelmi funkciók (elektronikus állományvédelem) természetesen már az elektronikus könyvtáráéi.

Hát ezek lennének a stratégiai terv főcsapásai, legfontosabb irányai és prioritásai. De persze vannak a tervnek kisebb fejezetei is. Összesen tíz csoportot alakítottunk ki. Gyűjteményszervezés, telematika, gazdálkodás, beruházás, humánpolitika, és a többi már ezekhez kötődik. Szolgáltatásbővítés, állományvédelmi program, hungarológiai program, kutatási, kiadási program, nemzetközi és hazai kapcsolatépítés, illetve a szervezeti rend átalakítása. (Ez utóbbiról csak annyit, hogy gyakorlatilag már megvalósult, nagyobb változásokat nem tervezünk, csak a fotótár kialakítása maradt hátra.) Külön fejezet a nemzeti könyvtári tervben a Könyvtári Intézet stratégiai terve.

– Rockenbauer Zoltán kijelentette, hogy a nemzeti kulturális intézmények sorában kiemelt figyelmet kíván szentelni az OSZK fejlesztésének. Mit jelent ez konkrétan? Mit jelent ez az OSZK hazai és nemzetközi „helyét”, rangját, lehetőségeit illetően? A jelentés említ bizonyos, az elhelyezéssel kapcsolatos alternatívákat, erre vonatkozó beruházási lehetőségeket. Miről van szó tulajdonképpen? Milyen lehetőségek kínálóznak ezzel kapcsolatban az OSZK számára?

– Ahogy a stratégiai tervről a kuratóriummal együtt a miniszter úrral beszélünk, az a benyomáson alakult ki, és ezt expressis verbis is megerősítette a miniszter úr, hogy a Nemzeti Színház, az Opera, a Filharmónia és egyéb intézmények után most egyéb nemzeti gyűjtemények rendbetételére kerülne sor. És ezek közt, nagy örömmre, a nemzeti könyvtár igen előkelő helyet foglal el. Ezzel kapcsolatban több változás is várható. Az egyik változás, amit igen szeretnék megvalósulva látni, a nemzeti könyvtár költségvetésével kapcsolatban. A dologi költségvetésre gondolok, a személyi ugyanis együtt változik a közgyűjteményi dolgozókéval, de a dologi költségvetést illetően olyan alulfinanszírozottság állapotában van ma a nemzeti könyvtár, amely tovább tarthatatlan. Ezt a fenntartó már tudomásul vette. Miről van szó? Arról, hogy a nemzeti könyvtárnak szakmai feladatokra nincsen költségvetési előirányzata. Ami rendelkezésre áll, az az épület fenntartására és az osztályok papírszükségletére elegendő csak. A szakmai feladatokra számszakilag húszmillió forintja van a nemzeti könyvtárnak, és harmincmillió a gyarapításra (ebben benne van a Könyvtári Intézet gyarapítási kerete is). A szakmai szolgáltatás húszmilliója pedig annak a függvénye, hogy teljesíti-e bevételi tervét a könyvtár. Ilyesmi pedig eddig még sohasem fordult elő. Gyakorlatilag tehát szakmai feladatokra nincsen pénz. Csak az, amit a tárca szaktörvényi pénzként, tehát a szakmai alapfeladatok forráshiány-pótlására elkülönített minisztériumi pénzügyi keretből támogat. Ez nem kevés, évi nyolcvan–százmillió forint, de persze messze kevesebb, mint a nemzeti könyvtár feladatigénye. A nemzeti könyvtár személyi állománya jelenleg helyben jár. Elvégzi a napi rutinfeladatokat, majd hazamegy. Pedig ahhoz, hogy az intézmény igazi nemzeti könyvtárként megnyilvánulhasson, másra lenne szükség. A találkozóan, amelyről e 3K-szám élén beszámoló olvasható, a miniszter úr azt a feladatot adta, hogy fogalmazzuk meg konkrét igényeinket. Most számoltuk ki, hogy bázisszinten mekkora összegre lenne szükség ahhoz, hogy szakmailag jól működjön a könyvtár. Magam is meglepődtem, hogy milyen kevés pénzről, milyen, hogy úgy mondjam barátságos összegről van szó. Összesen, a Könyvtári Intézetet is ideértve, 287 millió forintról. Ez tényleg nagyon kevésnek tűnik, de persze csaknem megduplázza a dologi költségvetésünket, amely 426 millió forint. Ezt az összeget váránk hát a miniszter úrtól. Természetesen minimális bértömeg-emelésre is szükség lenne. A stratégiai tervezés során ugyanis kiderült, hogy a 902 főből 538 főre csökkentett személyi állomány „túlcsokkentett”. Mintegy tizennyolc fő hiányzik a könyvtárból. Belső tartalékaink ugyanis nincsenek már. Ez a 18 fő plusz (esetleg csak 15 főről van szó, három ember munkája ugyanis külsősökkel is elvégeztethető) lehetővé tenné, hogy a nemzeti könyvtár szakmailag tényleg színvonalas munkát végezzen, sőt nemcsak színvonalas, de attraktív is legyen. És itt kell szólnom a beruházási kérdésekről. Ma már közbeszéd tárgya, hogy a kulturális kormányzatnak, a magyar kormánynek tervei vannak a nemzeti könyvtárral. Felelősen mondhatom, hogy a kulturális tárca azon gondolkodik, miképp bővítheti a könyvtárat. A könyvtár funkciójában van ugyanis, ez a stratégiai tervezés során is kiderült, bizonyos elmentmondás. Sűrűlódás a nemzeti könyvtári jelleg és az egyetemi könyvtári felhasználás között. Ezt feloldani nem lehet, hiszen a nemzeti könyvtári gyűjtemény akkor lehetne egyetemi könyvtári jellegű, ha húsz évig ebben a szellemben gyarapítana. De a régi dokumentumok megduplázására akkor sem kerülhetne sor. Hiába, hogy némelyikük kötelező olvasmány. Az egyetemi szintű, jellegű felhasználás-

lásnak mi az elektronikus vonalon mehetnénk elébe. Mint mondtam, ez a gyűjteményszervezés terén a második stratégiai elem. De szeretnénk légtérben, megjelenésben, hozzáférhetőségben is elébe menni az egyetemi könyvtári funkcióknak, a hallgatói felhasználásnak. Azoknak, akik nem a táruk muzeális anyagának kutatásával foglalkoznak. Ezért tervezünk egy olyan bővítést, amely feloldaná az említett ellentmondást, funkcióbeli sűrűlődést. A nemzeti könyvtár reprezentatív tereit átadnánk kormányzati célokra (azért remélhetőleg a mi kezelésünkben maradnának), ezek felszabadulnának a könyvtári használat alól, és helyettük a Váralja út és a Palota út által határolt területen épülne egy új nemzeti könyvtári épület. Ide kerülnének a szolgáltató részlegek, és természetesen megmaradnának a toronyraktárak, sőt megépülne a mélyraktár is. Ez kettős bővítése lenne a nemzeti könyvtárnak, hisz helyet kapnának a szolgáltató házban nemcsak a szolgáltató részlegek, de duplájára nőne nemcsak az olvasói tér, de a prézens állomány is. Így a raktári forgalom is csökkenne, megkímélődnének a teleliftek. A két épületet egy alagút kötné össze, belépni csak az új épületben lenne lehetséges, aki pedig a főépületben lévő állományrészeket kívánja kutatni, innen jönne át a tárukhoz. Ez a terv mintegy 23 milliárd forintos beruházást jelentene, vagyis a töredékét annak, ami a budavári épület teljes, más célokra való átalakításához szükséges lenne. Ugyanakkor az a biztonság, amit nagyon jól megtervezett és kitűnően kivitelezett mostani raktáraink nyújtanak, csorbíthatatlanul megőrződnének. Sőt a jelenlegi raktárak kapacitása a mélyraktárak révén tetemesen kibővülne, közel száz esztendőre elegendő helyet biztosítva a nemzeti könyvtárnak. Ugye nem csekélység?

– *Eddig – javarészt – konkrétumokról, kész tervekről, fundált lehetőségekről és alternatívákról esett szó. Az OSZK főigazgatóját azonban szűkebb és tágabb közvélekedés is fantáziadús (szak)embernek, a nagy perspektívák férfitűjének ismeri. Vizualizálná-e a 3K olvasóinak valami távlatosat, az eddigieken – talán – túlmenőt?*

– Szóltam a nemzeti könyvtár bővítéséről. De persze nem csak bővítésről van szó. Lehetségekről, amelyeket nagyszerűen ki tudunk és fogunk használni. Az olvasótermek kibővülésével, valamint a digitalizálási és informatikai eszközpark segítségével ki tudnánk nyitni a nagyszámú, nem tudományos igényű olvasó számára a nem tári anyagot. A felfokozott nyilvánosság politikáját valósíthatnánk meg. A nemzeti könyvtár olyan kiállítótermeket is nyerne, amelyek révén eldugott kincsei megmutathatókká válnának. Az egyszerű adófizető állampolgár, aki kíváncsi arra, mi is, milyen is a nemzeti könyvtár, bejöhethet, megnézhetné, megcsodálhatná mindazt, amit a nemzeti könyvtár nyújtani tud. Egy könyvmúzeumot láthatna, pazar bőségű anyaggal, amelyet látogathatnának és látogatni is fognak turisták, középiskolás diákok, kiránduláson résztvevő iskolák, civil szervezetek stb. Ezek a kiállítások, a kiállítási katalógusok nagyszerűen bevinnék a közgondolkodásba, a köztudatba a nemzeti könyvtárát. Ma csak akkor jelenik meg a nemzeti könyvtár a sajtóban, ha valami botrány van körülötte. Ez alapvetően megváltozhatna. És nyernének a kutatók is, a táruk anyagában búvárkodók, hiszen elválasztva, csendben, optimális körülmények közt végezhetnék munkájukat, minden zavaró tényező kikapcsolásával. És intenzíven megindulhatna a nemzeti könyvtár tudományos tevékenysége is. Ebben az irányban is bővülne, előbbre lépne a nemzeti könyvtár. Erre pedig azért is szükség van, mert vannak immáron olyan tudományzakok, amelyeknek nincs aka-

démiai, intézeti, egyetemi, tanszéki képviselője. A numizmatika tudományát ma már csak múzeumokban művelik, a könyvtörténetét csak könyvtárakban. Ma már bizonyos feladatokat az akadémiai–egyetemi tudományosság képtelen felvállalni. Nem azért, mert munkatársai képtelenek lennének elvégezni, hanem azért, mert nincs idejük rá. Ha ma egy huszonöt éves doktoranduszt ráállítanak – mondjuk – arra, hogy kritikai jegyzéket készítsen 19. századi dokumentumokról, hogy ilyen típusú alapkutatást végezzen, akkor tudományosan halálra ítélték. Hisz a mai minősítési rendszer, követelményrendszer arra épül, hogy ki mennyit publikált, publikációit hányan idézték stb. Az ilyen típusú tudományos munka tehát beszorul a könyvtárak falai közé. Ezt persze tudatosítanunk kell a tudományos közvélemény számára is. Azt, hogy a nemzeti könyvtár tudományos alaptevékenységet végez, olyant, amit más, mások nem tudnak helyette, helyettük elvégezni. Ez a ténykedés persze szorosan kapcsolódik a hazai és a nemzetközi kapcsolatépítéshez is. A nemzeti könyvtárnak épp a tudományos kutatás terepében be kell kapcsolódnia a nagy akadémiai, egyetemi projektekbe. És ez persze tükröződik majd a kiadványozásban is. Lesznek szépséges, a nemzeti könyvtár kincseit bemutató kiadványaink és olyanok, amelyek kulcsinileg szerények lesznek, ám annál gazdagabbak tartalmilag, tudományos hozadékukat tekintve. De persze mindez nem távlati terv, nem vízió, hanem már ma is működő valóság.

– *Köszönöm a beszélgetést!*

Vajda Kornél

Néhány gondolat a Magyar Könyvtárosok Egyesületének tagdíjreformjáról

Nehéz feladatra vállalkozott a Magyar Könyvtárosok Egyesületének elnöksége, amikor 2001 decemberében a közgyűlés napirendjére tűzte a tagdíjreformmal kapcsolatos javaslatát.

A tagdíjrendszer-változtatás, a díjmelés nem tartozott soha a hálás feladatok közé, részben mert senki nem szereti, ha a zsebében turkálnak, részben mert a könyvtáros szakma ma Magyarországon nem tartozik az agyonfizetett foglalkozások közé.

Mégis lépni kellett.

A tagdíjreform célja, hogy elviselhető mértékű tagdíjakkal, a begyűjtött tagdíjak nagyobb részének helyben maradásával segítse az egyesületi munka nagyobbik felét, a tagdíj beszedését végző szervezeteket. A javasolt és közgyűlés által elfogadott új táblázat megpróbálja a fenti célkitűzéseket érvényesíteni.

Ha valaki papírt, ceruzát és számológépet ragad, könnyen kiszámíthatja, hogy a kategóriánként megállapított tagdíj nem haladja meg az éves nettó jövedelem 0,05–0,08%-át.

Szintek	Jövedelmi kategóriák (Ft/hó)	Tagdíj (Ft/év)
I.	– 30 000	1 000
II.	30 001– 50 000	1 500
III.	50 001– 70 000	2 000
IV.	70 001–100 000	3 500
V.	100 001–150 000	4 000
VI.	150 001–200 000	6 000
VII.	200 000 felett	10 000
Testületi tagság		20 000
Határon túli magyar könyvtárosok tagdíja:		1 000

Újítás, hogy megszűnt az egyesület központjának befizetendő 40%, ehelyett minden fizető tag után a két legalacsonyabb kategóriában 400–400, a többi kategóriában 800–800 forintot kell csak átutalni a központi feladatokra. Minél magasabb bérű könyvtárosok fizetnek tagdíjat, annál több pénz marad meg a szervezetnek, amit programok és egyéb juttatások formájában vissza tud adni a tagoknak. Rajtuk múlik.

Az eddigi rendszerben egyaránt súlyos gondja volt a szervezeteknek és az elnökségnek a tagdíjak keresztül-kasul utalgatása, amely soha nem valósult meg a szabályoknak megfelelően. A jelenlegi rendszer ezt megszüntette. Hátrányba azok a szervezetek kerültek, amelyek tagsága nagyrészt olyanokból áll, akik más szervezeteknél vannak első helyen regisztrálva. A gyakorlat alapján ez a hátrány látszólagos, mivel e szervezetek eddig sem a 2. és 3. regisztráció után átutalt tagdíjakból, hanem pályázati pénzekből, nagyobb intézmények támogatásából szervezték programjait, konferenciáikat, a tagdíjhányad legfeljebb adminisztrációs költségeik fedeztetése volt elegendő.

A tagnak továbbra is jogában áll több szervezetbe regisztráltatnia magát, azonban tagdíjat fizetnie csak az első regisztráció helyén kell.

A testületi tagság díja 20 000 forint lett. Tapasztalati adat, hogy a nagyobb könyvtárak vállaltak testületi tagságot. Úgy véljük, nekik – hasonlóan más tagságokhoz (HUNGARNET, IKSZ stb.) – nem okozhat nagyobb gondot évi 20 000 forint kifizetése, illetve természetbeni megváltása.

Még egyszer érdemes hangsúlyozni, hogy az elnökséget két ok motiválta az új tagdíjrendszer kidolgozására és elfogadtatására:

- egyfelől az egyesület anyagi önállóságának javítása civil szakmai szervezeti létének megőrzése érdekében (vagyis a támogatási, pályázati források kiegészítői és ne alapjai legyenek a gazdálkodásunknak),
- másfelől az eddigi rendszer áttekinthetatlenné, ennek következtében működésképtelenné vált, fenntartani nem lehetett tovább.

Reménykedünk, hogy a tagdíjreformot rövidesen követi a bérreform, mely valamennyi könyvtáros s különösen valamennyi egyesületi tag figyelmét a kényszerű egzisztenciális kérdésekről a szakmai hiten alapuló, közösségért végzett munkára irányíthatja.

Biczák Péter